

Møte for lukkede dører, Stortinget 11. juli 1919

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 11. juli 1919 kl. 17.00.

Præsident: Buen

Dagsorden:

Fortsat behandling av de paa kartet for tirsdag 8de juli utsatte saker (8-10) samt følgende nye dagsorden:

14. Indstilling fra næringskomite nr. 1 om salg til Tyskland av saltet sild og hærdeet spisefett av statens beholdninger (indst. S. nr. 262).

Præsidenten: Møtet foreslaaes holdt for lukkede dører efter anmodning av næringskomite no. 1 som ønsker at gi nogen meddelelser vedkommende den sak som er opført som no. 14 paa kartet for idag:

Indstilling fra næringskomite nr. 1 om salg til Tyskland av saltet sild og hærdeet spisefett av statens beholdninger (indst. S. nr. 262), meddelelser som ikke egner sig til forhandling i aapent møte.

Præsidenten foreslaar, at regjeringsmedlemmerne og endel fagkyndige funktionærer i departementet samt Stortingets tjenestemænd har anledning til at være tilstede. Hvis ingen indvendinger reiser sig, anser præsidenten det som bifaldt.

Præsidenten skal videre meddele, at repræsentanten Ellingsen, som har været permittert, atter har tat sæte i forsamlingen.

Indrehus (komiteens ordfører): Komiteen er enstemmig av den opfatning, at sak no. 262 bør behandles for aapne dører. Men den er likesaa enstemmig av den opfatning, at for et enkelt punkts vedkommende kunde det skade statens interesser, om møtet blev holdt for aapne dører, saaledes at ogsaa reflektanter paa statens beholdninger av sild blev gjort bekjendt med hvad der her blir meddelt. Derfor har ogsaa komiteens indstilling kun løselig tangert forholdet med disse sildebeholdninger, idet vi indskrænker os til med nogen faa bemerkninger kun at foreslaa, at regjeringen faar fuldmagt til at avhænde disse. Komiteen har imidlertid ment, at dette her er av saa stor økonomisk betydning, at det vilde være ønskelig, om komiteen og Stortinget kunde avgi en uttalelse for administrationen om, hvorledes Stortinget anskuer spørsmålet om, hvorvidt man skal gaa til hurtig realisation eller man skulde se tiden mere an. Paa foranledning har komiteen fra handelsdepartementet mottat følgende skrivelse:

"Til underretning for den ærede Komite tillater departementet sig aa meddele nedenstaaende oplysninger

angaaende de paagaaende forhandlinger om salg av statens sildbeholdninger:

Tyskland.

Foruten de til den tyske stat solgte 750,000 tønner som nu er under skibning hurtigst mulig overensstemmende med salgskontrakten har der i lengere tid paagaatt og paagaar fremdeles forhandlinger gjennom forskjellige private firmaer om salg av følgende partier:

- 1) Gjennem et norsk firma 50,000 tønner av forskjellig kvalitet.
- 2) Gjennem et annet norsk firma om 5,000 tønner av forskjellig kvalitet.
- 3) Gjennem et tredje norsk firma om 4,000 tønner av forskjellig kvalitet.
- 4) Gjennem et fjerde norsk firma, paa vegne av en sammenslutning av 11 tyske banker assistert av Norges Handelsbank om salg av 200,000 à 1 million tønner, eventuelt statens samlede restbeholdninger av sild.

Polen.

Med forskjellige norske og tyske firmaer føres forhandlinger om salg av partier paa respektive 15.000, - 20.000, 2000, 6000, 20.000 og 7500 - (eventuelt 100000) tønner, alt av forskjellig kvalitet.

Holland.

Der forhandles med et norsk firma om salg av 50.000 tønner ny storsild og vaarsild mot kontant betaling.

Finland.

Der forhandles med et svensk firma om salg av 3000 tønner ny storsild.

Rusland.

Forhandlinger paagaar om at levere paa kredit til Centrosojus (Den russiske kooperative landssammenslutning) sild og fisk av statens beholdninger til et samlet beløp av 5 millioner kroner. Fra Estland og Lithauen er der kommet forskjellige forespørsler om mindre partier, og et par tusen tønner er ogsaa solgt dertil. Fra Tschecko-Slovakien og Tysk-Østerrike er ogsaa indkommet endel forespørsler om sild, men positive forhandlinger om salg er endnu ikke optat. Departementet er fuldt opmerksom paa ønskeligheten av hurtigst mulig at faa likvidert de store sildbeholdninger og vil derfor paaskynde mest mulig de nævnte forhandlinger og eventuelt andre salgsforhandlinger og vil akseptere tilbud med priser og betalingsvilkaar, som ligger inden rimelighetens grænser. Det bemerkes, at departementet helt siden i vinter har hat under overveielse spørsmålet om at sende specielle befuldmægtigede til Warschau for at opta direkte forhandlinger om salg av statens beholdninger til Polen, men paa grund av de usikre transportforhold har avgjørelsen av dette spørmaal maattet utstaa til fredsslutningen. Departementet haaber nu at bli istand til i nærmeste fremtid at sende til Warschau en delegation som bl.a. vil faa i opdrag at forhandle om salg av statens sildbeholdninger. Desuten staar statens fiskecentral i forhandling om at utsende en speciel befuldmægtiget til

Nord-Rusland for salg dertil av statens sildbeholdninger. Ogsaa dette spørsmål haabes bragt i orden i nærmeste fremtid. Det bemerkes videre at departementet under 15. januar iaar har utsendt saadan kundgjørelse om salg og utførsel av statens beholdninger ved private norske firmaer som vedlagte gjenpart viser."

Den anser jeg uforholdent at referere her i forbindelse med dette, men den kan i tilfælde bli fremlagt, saa man senere kan faa se den. Det kan man jo i debatten for aapne døre komme ind paa. Det heter videre i skrivelsen til komiteen:

"Statens fiskecentrals eksportavdeling har efter konference med departementet tilskrevet de norske firmaer som har rettet henvendelse om utførsel av statens beholdninger."

Nu ja, dette er unødvendig at referere for det refererer sig ikke direkte til de spørsmål, som foreligger her til behandling for lukkede døre.

Komiteen har saa hat møte og er enstemmig om at avgi følgende uttalelse: "Komiteen er enstemmig av den mening, at det er særlig magtpaaliggende hurtigst mulig at realisere statens sildbeholdninger. Det store tap, som fortsat lagring, selv med bedst mulig pass, nødvendigvis vil paaføre ved varens naturlige forringelse, de meget betydelige utgifter som lagringen direkte kræver og en liden hindring som de store lagere kan bli for en rimelig omsætning av den kommende fangst, gjør det ønskelig at i alle fald de ældre beholdninger søkes solgt snarest. Selvfølgelig maa de bedst mulige priser og betalingsvilkaar søkes opnaaet, men man maa heller ikke vike tilbake for at akseptere betingelser, som kan paaføre tap i forhold til varens kostende for staten, og som kan medføre lang og mindre sikker kredittgiven."

Komiteen har tænkt sig, at forsaavidt der her i Stortinget ikke skulde fremkomme uttalelser i motsat retning, saa skulde det være unødvendig at foreslaa nogen særskilt konklusion. Dette blir da at betragte som præmisser for den konklusion, som blir referert og behandlet for aapne døre, nemlig fuldmagt for regjeringen til at sælge dette. Skulde det imidlertid vise sig, at der vil komme indsigelse mot disse av komiteen uttalte forutsætninger, saa vil komiteen forbeholde sig i tilslutning til disse præmisser at fremsætte et forslag til en uttalelse fra Stortinget. Jeg har tænkt mig, at det er unødvendig paa det nuværende tidspunkt. Først kan man høre, hvad der blir sagt her i Stortinget til det, som nu er referert.

Statsraad Stuevold-Hansen: Jeg kan paa egne og paa regjeringens vegne erklære, at den er fuldt enig i den synsmaate, som er gjort gjældende her fra komiteens side om nødvendigheten av saa hurtig ske kan at faa solgt vore store sildbeholdninger, og deri, at man ikke kan stille for stærke krav hverken til priser eller til betalingsvilkaar, naar man først har foreliggende den

mulighet, at man kan bli av med silden paa en nogenlunde rimelig maate. Det er ikke nogen ny opfatning hos dem, der har hat med disse ting at gjøre, men det er selvfølgelig en mening, som ikke har været egnet til at uttales til hvemsomhelst og offentlig. Det har været saa meget mindre grund for dem, som har arbeidet med dette, til at gjøre det, som det har været tilfældet, at der fra ikke saa ganske faa holde har været git oplysninger til vore liebhavere i utlandet om, at de ved at vente sikkerlig vil kunne opnaa billigere pris av den norske stat, som da vil bli nødt til at sælge til billigere pris. Jeg anser det heldig, at det nu her for lukkede døre har været mulig at faa fastslaat, at regjering og storting er enig i fremgangsmaaten ved realisationen av disse store beholdninger. Jeg tror, det er nyttig og gavnlig i øieblikket. Jeg tror det kan bli nyttig ogsaa for eftertiden.

Men jeg vil gjerne ha understreket, at det altsaa ikke er saa at forstaa, at storting eller regjering mener, at de, som stiller med disse ting, for en hvilkensomhelst pris, paa hvilkensomhelst betingelser skal sælge. Jeg finder det nødvendig at understreke det her, for det har i de sidste dage hændt, at liebhavere paa vore beholdninger har optraadt paa en saadan maate, som om de trodde, der i disse dage skulde fattes beslutninger, som saa at si gjorde statens funktioner vaapenløse i forholdet til liebhaberne. Jeg finder det her for lukkede døre rigtig at si det, for saa er forholdet. Der har tildels paa en arrogant maate været betydet os, at vi inden ganske kort tid vil bli nødt til at gaa ind paa hvilkensomhelst pris og hvilkensomhelst betingelser. Derfor vil jeg ha understreket, at det er ikke min mening, det er ikke regjeringens mening, og jeg gaar ut fra, at det ikke er Stortingets mening, at de, som har med disse ting at gjøre, er uten videre utlevert til de utenlandske kjøpere.

Rye Holmboe: Nei selvfølgelig, den konklusion maa ikke hverken statsraaden eller de andre, som har med disse saker at gjøre dra ut av en hvilkensomhelst uttalelse eller beslutning her i Stortinget, at man skulde være utlevert til de utenlandske reflektanters naade og godtykke. Det er vist ingen, som mener det. Naar statsraaden ogsaa betoner, at der ikke maa sluttet til en hvilkensomhelst pris, ja vel, saa maa jeg erklære mig enig med ham i det; "en hvilkensomhelst pris" kan jo bety saa uhyre meget. Men jeg vil, idet jeg gaar ut fra, at man her for lukkede døre kan tale ganske likefrem ut, faa lov til at uttale - og jeg tror jeg kan gjøre det som et raad fra de forretningsmænd inden Stortinget, som mener sig at ha og enkeltvis ialfald virkelig har kjendskap og innsikt i disse ting - jeg ser at repræsentanten fra Bergen hr. Konow ikke er tilstede, jeg beklager det, han vilde visselig uttale sig i samme retning som mig - jeg mener at kunne uttale paa disses vegne, at man ved salget av de restbeholdninger, vi nu har, ikke maa stille for store

fordringer til prisen, og ikke heller maa være for bange for at gaa ind paa betingelser, som man under andre omstændigheter ikke vilde akseptere. Det kan gaa an at sitte en stund med aarets fangst av storsild. Det er væsentlig storsild og vaarsild, jeg her tænker paa; de andre fiskevarer er det ikke saa farlig med, det er varer, som vil kunne holde sig, og som det ikke har saadan braahast med at sælge. Aarets fangst av storsild og vaarsild kan jo til nød ligge. Og saadan kan forholdene snu sig, at man kanske kunde vinde noget paa at la den ligge fremfor at drive et forcert salg, uagtet jeg tviler om det. Men hvad de ældre beholdninger angaar er det ikke tvil om, at for dem gjælder det at man bør akseptere nærsagt en hvilkensomhelst pris. Bare se at bli dem kvit og faa dem væk, faa dem ut av landet! La dem ikke ligge og fylde op lagrene og ligge iveien for ny fangst! La dem ikke ligge og trække paa sig utgifter, som blir større og større for hver dag som gaar! Tilslut blir de, hvis de blir liggende stort længere, absolut værdiløse, saaledes at man saalangt fra vil faa noget for dem, at man tvertimot vil faa betydelige utgifter med at skaffe dem væk.

Jeg maa, idet jeg forøvrig kan erklære mig enig i alt hvad hr. statsraaden uttalte, gjøre en liten reservation, naar han uttalte den forutsætning at det hele storting var enig i den fremgangsmaate som var anvendt ved realisationen av disse varer. Det har jeg, som oftere uttalt tidligere, ikke kunnet være. Jeg tror at der kunde ha været fremgaat paa en anden maate, som vilde ha vist et bedre resultat. Men det skal jeg ikke komme nærmere ind paa nu her. Jeg vil bare gjøre en reservation, for at ikke taushet i det stykke skulde opfattes som en ubetinget tilslutning til hvad hr. statsraaden uttalte. Naar hr. statsraaden nævnte, at der fra forskjellig hold, altsaa fra norske forretningsmænd, var fremkommet uttalelser til de utenlandske forhandlere, gaaende ut paa at disse bare kunde vente, saa vilde de nok faa varen billigere, med andre ord uttalelser som i høi grad har skadet regjeringens og fiskecentralens underhandlinger med de fremmede forhandlere, og dermed skadet Norges sak, vil jeg ogsaa der gjøre en reservation. De uttalelser kan jo ikke andet end skrive sig fra disse utenlandske underhandlere, som i korrespondancer, i breve til eller i munttlige konferanser med fiskecentralens mænd, har uttalt noget saadant som dette. Jeg tror at man ikke kan fæste saa ubetinget lid til hvad der i saa henseende uttales av utenlandske, - tyske, polske og forskjellige andre mellem-europæiske nationaliteters - underhandlere ved saadanne leiligheter. Man hører saa ofte i saadanne forhandlinger, at den og den uttaler det og det, uttalelser som er ment at stille vedkommende som bringer dem frem, i en heldigere stilling under forhandlingene, og som vi forretningsmænd jo ikke pleier at tillægge saa særdeles megen vekt. Jeg tror at hr. statsraaden kanskje overvurderer de uttalelser noget, og mener at hvad der saadan uttales i en

korrespondance om en vareavslutning, er saa særdeles meget at lægge brettet paa. Det er det nemlig ikke bestandig, ialfald ikke fra forskjellige nationaliteter med et mer eller mindre israelitisk anstrøk. Jeg vil konkludere med at jeg anser en hurtig realisation specielt av disse sildelagre som saa overordentlig vigtig at der ikke maa skyes noget middel for at faa den effektueret.

Der er en anden ting - jeg vet ikke om det kommer ind under de varebeholdninger, som der nu søkes fuldmagt til at sælge - det er de store partier salt fisk som er indkjøpt. De bør kanskje gjøres til gjenstand for et særskilt kapitel. Det kan ikke være nødvendig at ta dem med her. Vi faar der, i en mindre maalestok, en lignende historie som den vi har hat med silden iaar, men den kommer sandsynligvis først til næste aar, naar vi faar se at de store saltfiskindkjøp blir at realisere til meget reducerede priser og med et ganske betragtelig tap. Men deres bruttoindkjøp er jo ikke mere end 30 millioner, saa tapet kan ikke bli saa stort som for silden, hvor det er 3 gange 30 og mere til.

Larsen: Jeg er glad over at høre, at hr. statsraaden ogsaa paa vegne av regjeringen erklærer sig enig i denne konklusion, som næringskomite nr. 1 er kommet til, og som den har fremsat her. Jeg har ogsaa den tro, at den vil bli befulgt saaledes som næringskomiteen har ment, og saaledes som hr. statsraaden nu har uttalt sig her. Jeg er vistnok opmerksom paa, at saalangt som vi nu er kommet ut i aaret, er det ikke saa liketil at omsætte de store partier sild som vi har liggende, og jeg er desværre ogsaa bange for at det ikke vil bli saa let for fiskekontoret at kunne greie det. Hvad jeg vil fremhæve, det er det, at har departementet eller fiskekontoret anledning til at kunne omsætte forskjellige partier, bør de gjøre det saa hurtig og saa godt som det er dem mulig. Jeg vil ogsaa faa lov til at understreke det samme som statsraaden: at sælge disse partier til hvilkensomhelst pris og paa hvilkensomhelst betingelser, er noget som er ganske urimelig; det vil kun komme under almindelige forretningsmæssige principer. Det vil vistnok fiskekontoret tilstrækkelig forstaa at passe, men jeg mener at man ikke maa holde stivt paa de betingelser som er opstillet. Man maa søke at handle forretningsmæssig og i det hele tat ikke gi efter for at forsøke at sælge silden, selv om de skulde faa den pris, som de hadde tænkt sig, de skulde faa. Jeg vil ogsaa særlig fremhæve nødvendigheten av at omsætte disse store beholdninger av sild, som vi har, forat de ikke skal genere vore fiskerier i fremtiden. Vi vet, at det ikke er længe, før vi har storsildsæsonen, og vi er snart inde i fetsildsæsonen, og jeg formoder, at Stortinget vel vanskelig paany vil kunne gaa med paa at garantere mindstepriser til kommende sæson. Hvis man ikke gjør det, gaar jeg ogsaa ut fra, at handelen med storsild til den tid vil bli fri, og saavidt jeg kan se, og saavidt jeg kan skjønne, vil vel de priser, man

kommer til til høsten, ikke kunne holde den høide, som er garantert av staten hittil. Man vil da uvægerlig staa overfor det faktum, at silden, som kommer ind i den nye sæson, vil bli solgt billigere, og følgen vil bli, om staten blir liggende med for store beholdninger av den gamle sild, at den da maa sælge den til enten en betydelig underpris eller kanskje i det hele tat ikke faar solgt den. Det skulde derfor være dobbelt nødvendig nu at søke at realisere vore beholdninger, selv om de desværre maatte gaa med tap, og selv om de kanskje maatte gaa med et betydelig tap. Det er ikke ganske smaa omkostninger, de store sildepartier, vi har, paafører, naar vi tænker paa, at vi har liggende mellem 2 og 3 millioner tønder sild - jeg er ikke sikker paa, hvor meget er skibet endnu. Naar vi vet, at det koster 70-75 øre pr. maaned pr. tønde plus renter av alle de millioner, som disse varer koster, blir det ikke ganske litet pr. maaned, det koster at holde silden - foruten værdiforringelsen. Selv om det nu er sent, skulde der være al grund til at gjøre al mulig anstrængelse. Foruten at man maa være rimelig ved salget, mener jeg, at man maa gjøre al mulig anstrængelse for at se at bli kvit varen.

Jeg vil med det samme faa lov til at sige et par ord om fisken. Jeg mener, at ogsaa de ikke ganske smaa beholdninger av fisk, vi har, bør man se til at realisere saa hurtig, som man kan. Jeg mener, at det gjælder det samme ogsaa for fisken, selv om det er i en mindre maalestok. Man maa i det hele tat ikke - ogsaa for fiskens vedkommende - være for strid. Naar vi vet, at de salg, som er gjort iaar, sandsynligvis ikke dækker beholdningerne fra ifjor, og at vi saaledes har tilbake mindst hele dette aars fangst, saa mener jeg, der er al grund til at følge markedet ogsaa for fiskens vedkommende. Vi ser, at det opfiskede kvantum iaar er betydelig større, end det var ifjor og aaret forut, og jeg gaar ut fra, at naar fiskerierne nu er kommet ind i en mere normal gjænge, ind i mere normale forhold - man faar tilførsler av vægn og redskaper, petroleum og andre driftsmidler, hvad trænges, og det til rimeligere priser - vil det uvilkaarlig komme til at bli fisket til næste aar et betydelig større kvantum.

Jeg vil derfor henstille til statsraaden at ta dette i betragtning paa samme maate som for sildens vedkommende og søke at faa ut ogsaa av dette aars fangst mest mulig. Jeg mener selvfølgelig ikke, at man skal gaa til lavere priser, end det er nødvendig, og jeg mener, at man skal følge markedet og søke at opnaa toppriser, saa høie priser som man i det hele tat kan. Men jeg mener, at man ogsaa for fiskens vedkommende skal være forsiktig og ikke risikere at bli liggende med for store kvanta, saaledes at man kanskje risikerer til næste aar at bli liggende ogsaa med hele det aars produktion. Det er ogsaa for fiskens vedkommende nødvendig, at vi følger markedet. Jeg vil saaledes paa det bedste anbefale, at man følger de samme

forholdsregler for fisken, som nu statsraaden har lovet at ville befølge for silden.

Præsidenten: Præsidenten konstaterer, at der endnu ikke er fremkommet nogen fra komiteens mening og statsraadens uttalelse avvikende uttalelse. Det skulde derfor være overflødig at forlænge denne debat for lukkede dører i nogen væsentlig grad.

F.L. Konow: Jeg har kun hørt paa den sidste del av denne debat, og jeg er blit gjort bekjendt med den uttalelse, som er fremlagt av komiteens ordfører, at beholdningerne nu skal søkes solgt bedst mulig. Jeg kan slutte mig til, hvad den sidste ærede taler nævnte, at man bør forsøke at realisere disse beholdninger bedst mulig. Men jeg vil særlig peke paa, at naar man nu gaar til realisation av sildebeholdningerne, saa bør man aller helst se til at faa solgt dem pr. aargang helt, det vil si over en bank. Ved det forrige salg, som blev gjort, hvor man solgte til Tyskland 750 000 tønner, gik man med paa at sælge første, anden og tredje sort. Det er en for tidligere sildehandlere ganske ukjendt maate at sælge sild paa, og det har derfor ogsaa bragt adskillige vanskeligheter med sig - saa store vanskeligheter, at det vil være ganske umulig at kunne faa utekspedert de store kvanta, som ligger tilbage, hvis man skal fortsætte med denne maate at sælge paa.

Hvad fisken angaar, saa vil jeg kun ha sagt, at jeg anser det for at være bedst at faa solgt tilvirket vare, det vil si klipfisk og tørfisk, som vi kan finde avsetning for i lande som Italien, Spanien og Portugal, hvor der er anledning til at kunne faa kontante penge for denne vare, - det vil være bedst at søke at faa det altfor store parti av saltet fisk, som nu ligger utilberedt, tilberedt snarest mulig som færdig vare. Jeg mener der er en væsentlig forskjel ved salget av fisk og sild, idet man for fiskens vedkommende fremdeles maa kunne opnaa regningssvarende priser, medens man for sildens vedkommende skal være meget elastisk med hensyn til priserne naar det gjælder et salg.

O.C. Müller: Som repræsentant for et fiskeridistrikt, som har store interesser i den sak, som nu behandles, vil jeg bare ha sagt i forbindelse med de uttalelser, som statsministeren lot falde under finansdebatten - at fiskerierne maa nu klare sig selv - at er det den politik, som skal føres av regjeringen og Stortinget, saa er der ikke mere end én maate at ta denne sak paa.

Jeg er meget godt tilfreds med det memorandum, som foreligger idag fra komiteen. Jeg vil si, at jeg uten at være fagmand dog har staat i en række korrespondancer med fagmænd om dette spørsmål, og det er mit indtryk, at der har været vist for stor optimisme fra fiskecentralens side. Det er det, man særlig maa kunne bebreide den. Følgelig vil jeg ikke paa nogensomhelst maate være med paa

at rette nogen kritik overfor fiskecentralen, om den skulde opnaa smaa priser for de beholdninger, den nu har. Det fundamentale for fiskerinæringen - set paa det grundlag, som statsministeren har latt os vite, - maa være, at man faar bli kvit statens beholdninger, før de nye fiskerier kommer, ellers vil ikke fiskerierne kunne klare sig selv; for de gamle beholdninger vil virke trykkende paa priserne.

Indrehus: Der er intet forslag fremsat og ingen uttalelser fremkommet i motsat retning av komiteens og præsidentens, saa det er vist unødig for komiteen at fremsætte noget særlig forslag til uttalelse. Man kan vel gaa ut fra, at komiteens uttalelser kan betragtes som tiltraadt av Stortinget, idet der ingen uttalelse er fremkommet i motsat retning.

Præsidenten: Da ingen yderligere har forlangt ordet, ansees debatten hermed for avsluttet.

Protokollen blev derefter oplæst uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 17.40.